

- Кожна із них має вагомий вплив на особистість, формування у студентської молоді необхідних професійних і особистісних якостей.
- Культуротворчість має певні відмінності від навчальної діяльності і у змісті, і в організації. Тому її значення у вихованні студентів вищих навчальних закладів є особливо значущою і необхідною.
- Культуротворча діяльність у процесі естетичного виховання покликана сприяти саморозвитку особистості, її самовизначенню та самореалізації, підвищенню рівня естетичної культури та розвитку творчого потенціалу студентської молоді.
- Культуротворчу діяльність у вищих навчальних закладах важливо розглядати як умову самореалізації особистості студента у сфері естетичного розвитку. У процесі культуротворчої діяльності студентська молодь має можливість набутти необхідного естетичного досвіду, використати його в інших видах діяльності, виявити естетичне ставлення до явищ навколишньої дійсності, оперуючи вибірковістю з метою задоволення інтересів і потреб при спілкуванні зі світом прекрасного. Тому зазначене вище переконує, що культуротворча діяльність у вищих навчальних закладах у процесі естетичного виховання повинна зайняти відповідне місце, впроваджуючи свої освітньо-виховні можливості.

Виходячи з цього, у подальшому постає необхідність визначення та реалізації на практиці у вищій школі різних форм культуротворчої діяльності, які б враховували запити, інтереси, потреби особистості, спонукали її до активного пошуку, творчих дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутенко В. Культуротворчі ідеї в системі естетичного виховання учнівської молоді: Зб. наук. пр. Педагогічні науки. Вип. XXXI. – Херсон: Айлант, 2002. – С. 188-191.
2. Бутенко В. Методологічні орієнтири у системі художньої освіти: Зб. наук. пр. Педагогічні науки. Вип. XIII. – Херсон: Айлант, 2000. – С.141-146.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття”. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Видавництво “Шкільний світ”, 2001. – 16 с.
6. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. – Навч. посібник. – К.: ТОВ “Інтерпроф”, 2002. – 270 с.
7. Софіщенко О. Формування системи естетичних цінностей у студентів педагогічного навчального закладу / Дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсон, 2002. – 226 с.
8. Шевнюк О. Структура і функції культурологічної освіти майбутнього вчителя // Педагогіка і психологія. – К.: “Педагогічна преса”, 2003. – С. 81-89.

УДК 37.03

О.В. Манько

ПОЗИЦІЯ ВІД “КУЛЬТУРИ” ВІЙНИ ДО КУЛЬТУРИ МИРУ В ПРОГРАМІ ЮНЕСКО

Стаття присвячена проблемі становлення культури миру і демократії в діяльності ЮНЕСКО. Підкреслюється, що саме через освіту можливе зміцнення культури миру, демократії, прав людини в цілому світі.

The article describes the problem of the forming the culture of peace and democracy in UNESCO's activities. It is emphasized that just only by the education there will be the strengthening of the culture of peace, democracy, human rights in the whole world.

Формування ідеї в межах культури миру потребує всебічної діяльності у сферах освіти, культури і соціального розвитку. Ця проблема торкається людей різного віку і різних соціальних груп. Це відкрита глобальна виховна стратегія. Вона має конкретну мету – досягти такого стану, щоб культура миру стала невід’ємною від культури взагалі і щоб вона глибоко закріпилася у серцях і розумінні народів.

Програма “Культури миру” була створена ЮНЕСКО в 1989 р. Реалізація програми ЮНЕСКО “Культура миру” у навчальних закладах, з погляду практичних працівників освіти та експертів міжнародних організацій, стала найбільш вагомим імперативом для забезпечення гуманістичного виховання та формування ідеї культури миру.

Мета даної публікації – висвітлити проблему становлення культури миру і демократії в діяльності ЮНЕСКО та обґрунтувати можливості освіти щодо зміцнення культури миру, демократії, прав людини в цілому світі.

Як підкреслює Я. Симонідес, директор відділу прав людини, миру і демократії ЮНЕСКО, освіта, зокрема вища, є основою стратегії формування культури миру. Відповідно в ЮНЕСКО розроблено систему концептуальних підходів щодо реалізації програми “Культура миру”.

Відповідно з рекомендаціями ЮНЕСКО, в університетах недостатньо ставити лише програми залучення студентів до концепції миру. Стоїть завдання досягти, щоб мир став звичайним світовим порядком. Розробляються проекти досягнення миру і створення суспільства, оснований на культурі ненасилля різними шляхами за допомогою освітніх інститутів.

Становлення культури миру довготривалий процес. Але реалізація програми “Культура миру” у вищій освіті безпосередньо допомагає зміцненню принципів ненасилля та поваги прав людини. Відповідно досліджень Д. Смітта, К.Сутера, доведено, що вивчення нових курсів з проблем культури миру та прав людини забезпечить формування у студентів нової філософії життя.

У резолюції 25-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО констатується, що “мир означає не лише відсутність конфлікту, а передбачає розвиток культури миру, включаючи мирне врегулювання конфліктів, повагу до прав людини, рівноправний розвиток для всіх народів та гармонійні відносини людства і навколишнього середовища”.

Культура миру тісно пов’язана з демократією. Відповідно, останнім часом ЮНЕСКО докладає зусиль до вивчення “культури демократії”. За концепцією Організації “культура демократії” означає перехід від формальної, проголошеної демократії до демократичного життя. За оцінкою ЮНЕСКО, демократія може існувати при врахуванні різноманіття культурних і історичних умов, обміну інформацією і досвідом у рамках цивільного суспільства. З метою визначення і утвердження програми ЮНЕСКО провела форум “Культура і Демократія” (Прага, 1991 р.). Культура миру має замінити “культуру” війни перш за все в свідомості, а вже потім – на практиці. “Зброєю” культури миру є знання, інформація. Вона приймається людиною і суспільством добровільно а не примусово. Організацією визначено місце в цій діяльності засобів освіти, виховання і навчання.

У 1993 р. був розроблений Генеральною конференцією ЮНЕСКО проект програми “На шляху до культури миру”. Конкретизовано мету культури миру: побудова такого світу, в якому вся багата різноманітність національних культур, цивілізацій, конфесій існувала б в атмосфері взаєморозуміння, терпимості і солідарності. Зрозуміло, що культура миру – складний процес, який розвиватиметься і розширюватиметься завдяки практичній реалізації. При цьому культура миру не може бути штучно нав’язана народам, окремим людям. Це процес, який розвивається на основі переконань і діяльності представників того або іншого народу. Передбачається, що вона розвиватиметься по-своєму в кожній країні і регіоні залежно від історії, культури і традицій. Реалізація вказаного вище міждисциплінарного проекту ЮНЕСКО “На шляху до культури миру” – це довгий і нелегкий шлях поступового викорінювання з нашої свідомості забобонів, упереджень, стереотипів мислення і дій. Мета проекту – почати чергове тисячоліття з нової сторінки. Бернард Шоу характеризував

співвідношення у мирі, як неоднозначний позитив: “мир не тільки кращий, але й нескінченно складніший війни”.

Важливим заходом в реалізації політики і діяльності ЮНЕСКО стала прийнята Генеральною конференцією в листопаді 1995 р. широкомасштабна Резолюція, яка ставила проблему культури миру центром діяльності Організації. Держави – учасники ЮНЕСКО виразили намір загальними зусиллями розв’язати “культуру соціальної взаємодії і взаємної участі, засновану на принципах свободи, справедливості і терпимості. Обговорено і прийнято рішення про розв’язання проблем шляхом діалогів і домовленостей. На виконання цієї Резолюції була розроблена і прийнята комплексна міжнародна програма “На шляху до культури миру”, в якій визначалися конкретні цілі і завдання з втілення у життя високих ідеалів філософії культури миру і демократії.

28-а Генеральна конференція ЮНЕСКО (1995 р.) розглядала перехід від культури війни до культури миру, як одного з першочергових завдань. Проаналізувавши перші підсумки виконання Програми культури миру, Генеральна конференція визнала, що проблема переходу є найважливішим завданням, що стоїть перед людством. Цьому була присвячена Середньострокова стратегія ЮНЕСКО на 1996-2001 рр. для досягнення цієї мети.

Важливу роль в цьому благородному русі покликані зіграти кафедри і інститути культури миру і демократії ЮНЕСКО. До них належать, зокрема Міжнародний інститут культури і демократії, Міжнародний інститут “Молодь за культуру миру і демократії” при Московській соціально-гуманітарній академії.

У зв’язку з 50-річчям проголошення Загальної декларації прав людини 53-а сесія Генеральної Асамблеї ООН прийняла 10 листопада 1998 р. Декларацію про культуру миру. У ній наголошувалося, що міжнародне співтовариство і Об’єднані Нації в цілому сповнені рішучості не допустити до лиха війни прийдешніх поколінь. Це означало затвердити віру в основні права людини, гідність і цінність людської особи, сприяти соціальному прогресу, проявляти терпимість і жити в мирі в цілому світі один з одним. ООН проголосила 2000 рік Міжнародним роком культури миру і 2003 рік Міжнародним роком діалогу між цивілізаціями під егідою ООН.

Філософія культури миру заснована на визнанні пріоритетних прав людини – права на життя, поваги до людини і всіх її прав. Головні риси цієї філософії – відмова від насильства і прагнення до попередження насильницьких конфліктів, рішення проблем на основі діалогу і переговорів; визнання рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, права кожного на свободу висловлювання думок, переконань і отримання інформації; прихильність принципам демократії, свободи, справедливості, терпимості, солідарності, співпраці, плюралізму, культурної різноманітності, діалогу і взаєморозуміння як між народами, так і між етнічними, релігійними та іншими групами, між окремими людьми; багатостороння участь в захисті і розвитку навколишнього середовища, в процесі задоволення потреб нинішнього і майбутнього поколінь.

Формування культури миру – це тривалий процес. Як справедливо відзначав Генеральний директор ЮНЕСКО Фредеріко Майор, культура миру не зводиться до єдиної мети, до якоїсь завершеності, до одного лише результату, якого слід добиватися. Це процес з широким поглядом на світ, як поняття динамічне, багатовимірне і відкрите. Культура миру є одночасно концепцією і процесом. Особливість концепції культури миру у тому, що вона не може бути нав’язана, а є процесом, що розвивається на основі переконань і дій представників народів всієї нашої планети з урахуванням їх історії, культури, традицій – в кожній країні і регіоні.

Фредеріко Майор, виступаючи 6 липня 1999 р. на п’ятій Всесвітній конференції федерації клубів ЮНЕСКО в м. Єкатеринбург, у відповідь на критику Програми “На шляху до культури миру” щодо ідеалізму і недоліків її реалізму підкреслив, що “тільки ідеалісти в історії людства були здатні на зміну світу...”. Генеральний директор зауважив, що “лише ідеалісти уміли спроектувати майбутнє і реалізувати свої ідеї. Реалісти відрізняються тим,

що приймають реалії миру як даність і в зв'язку з цим не здатні запропонувати які-небудь серйозні зміни...”.

Конференція прийняла “Декларацію Єкатеринбургу”. В ній закликалось учасників цього широкого міжнародного руху надавати особливу увагу розповсюдженню і пропаганді ідей культури миру, ненасильства, толерантності, прав людини. Культура миру може проявити себе, коли війна, як засіб рішення суперечок, усунена, а її функції замінені позитивними альтернативами.

Важливу роль у цьому контексті зіграв Міжнародний форум “За культуру миру і діалог між цивілізаціями в третьому тисячолітті”, який відбувся з 13 по 16 травня 1999 р. у Москві. На цьому форумі була прийнята Декларація “Молодь за культуру миру і діалог цивілізацій у III тисячолітті”. Нею проголошена необхідність врегулювання ціннісних установок, світоглядних поглядів до різних типів поведінки таким чином, щоб це сприяло становленню культури миру і ненасильства, формуванню у молоді навичків діалогу, посередництва і досягнення консенсусу.

Культура миру може і повинна перетворитися на глобальний суспільний рух, який стане гарантією того, що історія XXI століття не повторить сумний досвід XX століття. Народи світу повинні скористатися перевагами загальної відмови від війни новим динамічним процесом руху у бік гуманізму і соціальної справедливості.

Серед найважливіших практичних завдань своєї політики і діяльності кінця XX ст. ЮНЕСКО визнала боротьбу за подолання агресивності, нетерпимості через облаштування міжнародного взаєморозуміння. Нова культура миру може бути заснована тільки на толерантності, демократії і безперервному діалозі культур.

Навіть, якщо проблема нетерпимості і насильства може зовні носити локальний характер, вражати окремі регіони, вона представляє глобальну загрозу. Це вогнище пожежі, яке у будь-який момент може перекинутися на сусідню ділянку і перетворитися на глобальну біду. Щоб не допустити цього необхідні солідарні і невідкладні дії всієї світової спільноти.

Виховання є найефективнішим засобом попередження нетерпимості. Виховання у дусі терпимості починається з навчання людей того, в чому полягають їх загальні права і свободи, щоб забезпечити здійснення цих прав і укріпити прагнення до захисту прав інших.

Як сказано в Декларації принципів терпимості, “терпимість означає повагу, ухвалення і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження і прояв людської індивідуальності. Їй сприяють знання, відвертість, спілкування і свобода думки, совісті і переконань. Терпимість – це єдність у різноманітті. Це не тільки моральний борг, але і політична, і правова потреба. Толерантність – це те, що робить можливим досягнення миру і веде від “культури” війни до культури миру”.

У своєму Посланні Тбіліському Міжнародному форуму “За солідарність проти нетерпимості, за діалог культур” (1999 р.) Президент ЮАР Нельсон Мандела порівняв терпимість з крихкою квіткою, “яку нам належить ще довго вирощувати. Ми знаємо, що вона вимагає постійної пильності, здатності протистояти прагненню добиватися або дуже багатого чого, або задовольнятися дуже малим”.

Як добитися, щоб насильство, агресія і війна викликали відторгнення як поняття і явища антигуманні і недоступні? Як заподіяти, щоб саме в думках людей закріпились ідеї миру як перешкода війні і насильству?

Історія і практика доводять, що один із найефективніших способів добитися цього – закріплювати ідею захисту миру в свідомості людей за допомогою освіти і виховання.

Найважливіша місія освіти – інформація про культурне різноманіття миру, виховання поваги до національних і цивілізаційних особливостей, зокрема до гідності людини і її прав. Не менш важлива і інша функція: навчання мистецтву діалогу, терпимості і пошуку компромісу, виховання поваги до думки інших, інших культурних і духовних цінностей. Головне завдання освіти в XXI ст. – “навчитися жити разом”. Саме в цьому полягає основний висновок доповіді “Освіта – прихований скарб”, підготовлений для ЮНЕСКО Міжнародною комісією з освіти для XXI століття під керівництвом Жака Делора.

У Декларації про культуру миру, яка була прийнята 53-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 10 листопада 2000 року, в статті підкреслюється, що освіта – основний засіб створення культури миру, тому для досягнення цієї мети необхідно використовувати всі її аспекти. У зв'язку з цим ЮНЕСКО неодноразово ухвалювала рішення і рекомендації із закликом зробити школу центром виховання у дусі ненасильства, миру, взаєморозуміння між народами, поваги до прав людини і толерантності. “Навички діалогу, настирного пошуку того, що людей об'єднує, а не розділяє, навички постійного і послідовного прагнення до справедливості і демократії повинні, перш за все, розвиватися, на основі виховання і діяльності. Культуру миру слід розуміти як глобальну школу, в якій всі ми вчимося жити разом один з одним”.

Виховання культури миру не може бути зведено тільки до засвоєння прогресивних ідей, певної кількості корисних і потрібних знань. Духовний світ людини, такі її соціальні якості, як патріотизм, миролюбність, толерантність, взаєморозуміння, інтернаціоналізм, формуються в свідомості особи як єдність раціонального та емоційного.

Вивчення історії діяльності та документів ЮНЕСКО, переконливо доводить, що місія Організації полягає у запровадженні миру між націями через освіту, науку та культуру, сприяючи заснуванню нових відношень, основаних на принципах знання, правосуддя та взаємного розуміння. З огляду на це у подальшому слід визначити найбільш оптимальні шляхи проведення такої роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Доклад об оценке трансдисциплинарного проекта “На пути к культуре мира” ЮНЕСКО. – Париж, 1998.
2. Ильинский И. М. О культуре войны и культуре мира. – М., 1999. – С. 49-51.
3. На пути к культуре мира и ненасилия. – М., 1998. – С. 286-290.
4. Программа действий в области культуры мира. – ООН., 2000. – 608 с.
5. UNESCO and culture of peace: promoting a global movement, “From a Culture of Violence to a Culture of Peace”. – UNESCO Publishing, 1996. – 120 с.

УДК 37.032

О.І. Мельник

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ У СІМ'Ї

У даній публікації представлено наукове обґрунтування теоретичних засад, принципів і закономірностей, категорій і понять проблеми формування життєвих компетентностей підлітків у сім'ї.

Basic tendencies of speech development of the pupils of secondary school are shown in the given article. Speech training of the pupils must be carried out throughout all lessons of the Ukrainian language are proved too.

Новий етап розвитку суспільства вимагає від особистості відповідального ставлення до життя; уміння запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; бути здатним до вибору альтернатив, що пропонує сучасне життя; бути гнучким, мобільним, конкурентноздатним, а також уміти інтегруватись у динамічне суспільство. Все це актуалізує роль людини та її життєвої компетентності у процесі побудови правової і суверенної держави. На рівні особистості відбувається усвідомлення того, що без ґрунтовних соціально-психологічних знань і вмінь неможливо продуктивно будувати соціальні та міжособистісні стосунки, налагоджувати міжнародні контакти, сприймати та оцінювати інших людей, регулювати власну поведінку, здійснювати обмін думками, інформацією, впливати одне на